

STICHTING WINGS TO VICTORY

AIRWAR MUSEUM / AIRMEN MEMORIAL ZEELAND

Crash No 40

Koolhoven FK-51 5109, 5133, 5137 en 5150

13-05-1940

Haamstede

Uitschakeling van de IV. Verkenningsgroep en de Vlietschool.

Tussen vier en vijf uur in de ochtend bevonden zich een veertigtal Bf 110C's van I./- en II./ZG 1 boven het Zeeuwse luchtruim en – naar zou blijken – met desastreuze gevolgen.

Tussen 0405 en 0502 voerden niet minder dan 23 van deze toestellen scheervluchtaanvallen uit op het vliegpark Haamstede. Vooral de in de omgeving staande huizen, noodhangars en boerderijen moesten het hierbij ontgelden en ook de recentelijk gegraven stellingen werden onder vuur genomen.

De diepe loopgraven boden afdoende bescherming maar desalniettemin vielen er één dode en vier gewonden waarvan één bij de Verkenningsgroep en de rest bij de 3de. Compagnie Bewakingstroepen.

Tevens werden alle vliegtuigen op de Fokker C-V 652 na – in brand geschoten! Ook de beide barakken voor de manschappen brandden volledig uit.

Het falen van de luchtafweer.

De commandant van de 162ste. Batterij Luchtafweer – 2Lt. A.Schouten – had niet het vuur op de laagvliegende Zerstörer laten openen omdat hij van mening was – zo verklaarde hij achteraf in zijn verslag – dat vuuropening gelijk zou hebben gestaan met zelfmoord en zelfmoord zou landverraad zijn.

Oorlogsdagboek 162ste. Batterij Luchtafweer.

Van 0350 tot 0500 uur een aanval van 23 Messerschmitt's op mijn batterij.

Door eigen waarneming was mij bekend, dat de batterij vanuit de lucht zeer moeilijk te vinden was. Andere doelen dan mijn batterij waren op kilometers in het rond niet te vinden; reden waarom ik mijn opstellingsplaats niet wenste te verraden en geen vuur opende op de zeer laag vliegende toestellen.

Vuuropening zou gelijk hebben gestaan met zelfmoord van de batterij en zelfmoord is landverraad!

Een wel zeer merkwaardige zienswijze die – zo staat het letterlijk weergegeven in de officiële geschiedschrijving van de Koninklijke Luchtmacht – volkomen in strijd was met de doctrine, dat het zich niet teweer stellen tegen een vijand, die het te beschermen object aanvalt, moet worden aangemerkt als landverraad.

Dit is – voor zover bekend – de enige keer geweest dat een onderdeel van de luchtdoelartillerie niet het vuur heeft geopend op Duitse vliegtuigen en dus zijn plicht heeft verzaakt.

De commandant van de IV. Verkenningsgroep besefte intussen terdege dat zijn onderdeel als vliegeenheid had opgehouden te bestaan. Reden om aan de Commandant van het Veldleger voor te stellen het personeel van de verkenningsgroep alsmede de twee toegevoegde bewakingscompagnieën te gebruiken als versterking voor de verdediging van Schouwen-Duiveland.

Met dit voorstel werd ingestemd terwijl tevens opdracht werd gegeven om de overgebleven Fokker te laten overvliegen naar het vliegpark Ruigenhoek om te worden ingedeeld bij de III. Verkenningsgroep.

Om 1105 startte de 652 – bemanning sergeant-vlieger H.A. Andeweg en 2Lt. Waarnemer J.G. Meier van Haamstede. Laag vliegend en veelal buiten de kustlijn werd naar Ruigenhoek gevlogen alwaar opdracht werd ontvangen om door te starten naar het vliegpark De Zilk om te

worden ingedeeld bij de I.Verkenningsgroep. Om 1400 uur zat de reis erop en kon op De Zilk worden geland.

Wederom interventie door 235 Squadron - Coastal Command.

Een Schwarm Bf 110's raakte slaags met een patrouille Blenheim IVF's van 235 Squadron, die luchtdekking verleenden aan Franse en Britse oorlogsbodems die zich op de Westerschelde bevonden.

Tijdens het korte luchtgevecht dat daaruit voortkwam claimde Flg Off Tubb het neerhalen van een Bf 110. Alle machines keerden echter op hun basis terug. Een Blenheim werd echter dermate zwaar door de Zerstörer getroffen dat de machine bij terugkeer op haar basis een noodlanding moest uitvoeren.

Het vliegpark Haamstede wordt onbruikbaar gemaakt.

De herhaalde vijandelijke bombardementen en beschietingen en de daarbij aangerichte vernielingen lieten ook de vliegparkcommandant niet onberoerd. Omstreeks 0720 gaf hij tijdens een telefoongesprek met het Commando Zeeland te kennen dat het landingsterrein beter geheel onbruikbaar kon worden gemaakt, zodra het geen waarde meer had voor de eigen Militaire Luchtvaart.

Om 0955 kwam hij op dit onderwerp terug en verzocht dringend het landingsterrein te laten bombarderen door geallieerde vliegtuigen. Om 1030 kreeg hij van het Commando Zeeland telefonisch opdracht het landingsterrein onbruikbaar te maken. De opdracht werd voortvarend aangepakt! Reeds op het terrein geplaatste boerenwagens werden met zand gevuld en onder iedere wagen werden twee infanteristen geplaatst voor de bestrijding van mogelijke vijandelijke parachutisten.

Tevens werd door de vliegparkcommandant opdracht gegeven meer obstakels op het terrein te plaatsen en ijzeren staven door de wielen van de wagens te steken.

Later op de dag werd het vliegparkcommando opgeheven, waarna het detachement luchtvaarttroepen onder het bevel kwam van de eilandcommandant. Het vliegpark werd daarna alsnog door omploegen geheel onbruikbaar gemaakt

Gewijzigde troepen locaties als gevolg.

De 162ste. Batterij Luchtafweer behield vooralsnog haar opstelling bij het vliegpark. De 3de. Compagnie Bewakingstroepen – waarvan het moreel door de onafgebroken reeks van bombardementen zwaar was aangetast – werd verplaatst naar Zijpe als een vooruitgeschoven post tegen een eventuele vijandelijke landing vanuit St.Philipsland. Of men hier nu verstandig aan heeft gedaan valt ernstig te betwijfelen.

De 2de. en 5de. Cie.Bewakingstroepen werden nabij Bruinisse en Zierikzee in stelling gebracht. Het detachement luchtvaarttroepen tenslotte kreeg – verdeeld over een vijftal secties – posities toegewezen op de lijn Scharendijke, Ellemeet en Serooskerke.

Hieruit mag terecht de conclusie worden getrokken, dat de nadruk bij de verdediging van het eiland nu gericht werd op mogelijke landingen vanuit de richting St.Philipsland.

Overzicht van de vernietigde vliegtuigen

(op basis van gegevens van Frits Gerdessen)

- Bij het uitbreken van de vijandelikheden bevonden zich met zekerheid zeven Koolhoven FK-51's – Nos. 2, 3, 4, 8, 11, 13, 23 – op Haamstede.
Het verblijf van acht andere machines – Nos. 5, 6, 14, 15, 17, 21, 24, 25 – is niet met zekerheid aan te geven. Ze behoorden tot de organieke sterkte van de vliegschool maar

medio april was opdracht gegeven om vijf toestellen – Nos. 5, 9, 14, 17, 23 – bij de Koolhoven fabriek te laten repareren/ reviseren. Aannemende dat deze vijf op Waalhaven verloren zijn gegaan resteren minimaal tien FK-51's. Omdat op 10 mei reeds twee machines waren gerapporteerd als zijnde in brand geschoten en nog eens één beschadigd, kunnen dus maximaal zeven vliegklare en één beschadigde machine verloren zijn gegaan.

- De IV. Verkenningsgroep beschikte over vijf Koolhoven FK-51 verkenners – Nos. 409, 411, 415, 421, 427 – waarvan twee (415 en 421) met beschadigingen op Gilze-Rijen achterbleven.
Blijven over de 409, 411 en 427. Merkwaardig aan dit alles is echter weer dat op 12 mei zowel de 415 als de 421 als aanwezig op Haamstede worden gemeld!
Op basis van de beschikbare gegevens is het aannemelijk dat twee FK-51's (409 en 411) en misschien ook nog wel de 427 op Haamstede aanwezig zijn geweest.
- De vliegschool op Haamstede beschikte over negen Fokker C-V's – Nos. 603, 626, 627, 628, 629, 630, 637, 648, 652. Hiervan ging er op 10 mei reeds één verloren en werden drie machines in meer of mindere mate beschadigd. Per saldo dus acht toestellen – waarvan vier overgedragen aan de verkenningsgroep – en drie beschadigd.
- De IV. Verkenningsgroep beschikte over acht Fokker C-V's – 604, 606, 614, 618, 620, 625, 636 en 641. Hiervan werden twee toestellen (604 en 620) met beschadigingen op Gilze-Rijen achtergelaten. Vijf evacueerden in de ochtend van 10 mei en niet uit te sluiten is dat nummer zes later op de dag ook nog is gevolgd, zeker weten we het echter niet!
Van deze maximaal zes overgebleven machines werden er twee (606 en 614) door Duitse jachtvliegtuigen neergeschoten. Per saldo resteren dus drie en maximaal vier toestellen van de oorspronkelijke sterkte ten tijde van deze verwoestende aanval.
- Zoals al aangegeven werden op 10 mei – tijdens de eerste aanvallen – een tweetal Koolhoven FK-56 toestellen getroffen. Deze machines (de 82 en de 87) waren op 13 mei nog niet vliegwaardig maar wel aanwezig. Hetzelfde kan worden gesteld met de beschadigde Fokker C-IX en Fokker S-IX alsmede het uitgebrandde wrak van de Fokker F-VIIA-3M.
Medio maart 1940 was besloten om de twee overige Fokker F-VIIA-3M's – de 801 en de 803 – van de sterkte af te voeren maar onduidelijk is gebleven of dat inmiddels al had plaatsgevonden.

Beredeningen en conclusies.

Wat de Koolhoven FK-51 aangaat kunnen we kort zijn; zowel van de lesversie als van het verkennerstype (gezamenlijk) kunnen we uitgaan van minimaal tien en maximaal elf verloren gegane toestellen, de beschadigde machines van eerdere aanvallen meegerekend.

De Fokker C-V toestellen laten zich op een zelfde wijze beredeneren. Slechts één enkele machine bleef gespaard en wat reeds op andere wijze verloren was gegaan is duidelijk weergegeven.

Op deze wijze blijken dus minimaal zeven (misschien acht) vliegwaardige en drie beschadigde machines verloren te zijn gegaan.

Het allegaartje, dat nu nog is overgebleven, laat zich eveneens gemakkelijk beredeneren.

De twee gespecificeerde Koolhoven FK-56's (beiden reeds beschadigd) en met zekerheid één Fokker F-VII-3M (mogelijk ook nog een tweede en een derde) plus de eveneens reeds beschadigde Fokker S-IX en Fokker C-IX.